

Садржај

Увод	9
Његошева епистоларна минијатура о души	13
Његошева песма <i>Спровод праху С. Милутиновића</i>	31
Његошева песма <i>Вјерни син ноћи пјева похвалу мислима</i>	77
Његошева песма <i>Мисао</i>	97
Његошев <i>шатор чистога кристала</i>	111
О повратку блажене тишине	131
Она / Прелесница	153
Вражда	169
Уместо закључка	207

Увод

Чему још једна књига о Његошу? Толико тога о њему је већ написано.

По вокацији, био је песник. Све друго је био по нужности.

Обичавао је, кажу, да се повлачи у себе. Седео је у миру и ћутао. Мислио је. Из тог ћутања и мишљења рођена су његова дела.

Живео је кратко. Умро је у 37. години.

Никада нећемо сазнати шта је све још могао написати. Срећом, имамо се чему враћати. То што нам је оставио није мало. Напротив.

Његове речи обавезују.

Време у којем је живео било је изузетно тешко. Сав трагизам историје осетио је на својој кожи. Колико год је могао, упињао се да то искуство осмисли и домисли.

Мислио је певајући. То је чинио из нужде, не из доколице.

Узоре, оне литерарне, овлаш је познавао. Суштински, био је самоникла појава. Дубоко укорењен у традицији народног епа, упијао је у себе најразличитије могуће утицаје.

Очигледно, мучио се с речима; заправо, с језиком.

Колико му се дало, упознао је света.

Аутобиографски звуче речи отресиога игумана Теодосија:

„Веома сам мало путовао;
самоук сам, ако штогод знадем:
по буквици учио сам књигу,
по људима учио сам свијет,
по звездама и богословију.“¹

¹ Уп. Његош, П. П., *Шћепан Мали*, Целокупна дела Петра II Петровића Његоша, Просвета, Београд 1967, стихови 85-90.

* * *

Универзалност мисли тражио је у окриљу сопственог језика и предања. Битан му је био патос дубине. Није зазирао од тешких питања.

Презирао је ропство.

Мисаоно је важан квалитет његовог језика. За њега, поезија је (тачније, *поезија* у изворном значењу те речи; дакле, као сама *творачка функција језика*) сржни набој оног у језику мисаоног. Живог.

По природи је био филозоф, не по учености.

Дух, да би мислио, мора проговорити. Да би проговорио, он (прво) мора пропевати. У противном, осуђени смо на примитивизам, или на (најчешће колонијално) епигонство.

Песник претходи филозофу и теологу.

Твораштво је битна претпоставка опстанка рода (народа) у времену. Духу се у историји не опрашта јаловост. Уз јаловост, немишљење је други велики грех који историја не опрашта роду и народу.

* * *

Некада је све деловало једноставније. Некада се читало. Његошево дело је спадало у стандардни канон учености на нашем језику.

Много тога знало се наизуст.

Одавно није тако.

Живимо тешка времена. Исцрпљујемо се бесмислицама. Потпуно смо утопљени у необавезујућа блебетања. Недостају нам живе речи.

Толико тога се дешава, а ми нисмо у стању од истога да направимо смисао.

Актуалитет нашег бића карактерише *мутизам* забрињавајућих размера. За то у чему смо немамо ни речи ни мисли.

* * *

Полако постајемо неосетљиве сенке.

Дух нам је помрачен.

Са Његошем, својевремено, дух наших предака је прогледао. Дошао је до речи. Проговорио је. Успевао је (не без напора) у муци да пронађе (*праву*) реч. Ту муку (и не само муку) да мисли, да је опева.

Тешко да је могао бити конкретнији:

„У тјескоти мора се мислити,
и ове су мисли различите.“²

То га (и нама данас) чини вазда живим саговорником.
Много је код њега – *мисли*; надасве, *различитих мисли*.
Ето (верујем) разлога да се напише још једна књига о Његошу.

² Уп. Његош, П. П., *Шћепан Мали*, Целокупна дела Петра II Петровића Његоша, Просвета, Београд 1967, стихови 65–66.